

нагоду переконалися на власному досвіді, який прекрасний наш національний характер. Одного разу випадково я потрапила до оселі бабусі, яку я не знала зовсім. Але, недивлячись на це, вона дуже гостинно прийняла мене в своєму домі, була зі мною дуже щедрою і привітною. Її гостинність дуже вразила мене своєю ніжністю. Цей випадок запам'ятався мені надовго.

Національна свідомість та самосвідомість. Відчуття гордості за належність до української нації потрібно розвивати змалку в дитини. Кожна людина повинна знати слова українського гімну “Ще не вмерла Україна” і пишатися тим, що ти є громадянином України. Які чудові є наші звичаї, традиції, культура, історія, менталітет людей. Цим дійсно можна пишатися, бо ні одна країна не є такою багатогою і різнобічною в усіх сферах суспільного життя.

Підсумовуючи методичну реалізацію окреслених нами на початку статті напрямків проілюстровану фактичними матеріалами опрацьованими студентами, доцільно відзначити наступне.

У сучасних підручниках “Педагогіка” різні автори звертаються до питань національного виховання. Це дозволяє опрацьовувати відповідний зміст зі студентами.

Задля цього розроблена авторська система домашніх завдань для студентів. Вона передбачає різні методи роботи студентів з педагогічними поняттями щодо національного виховання. Зокрема, активно працювати з вказаним змістом дозволяє метод створення студентами структурно-логічних моделей, окремі з яких продемонстровано у статті.

Важливим методом практичного застосування теоретичних знань є пошуки студентами життєвого досвіду, який ілюструє чи підтверджує теоретичні положення.

У цілому обрані й описані нами методи дають позитивні наслідки. Проте потрібна індивідуальна робота з окремими студентами. Надалі важливо також урізноманітнювати напрямки, методи й прийоми цієї роботи з метою активізації опанування студентами питань національного виховання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: “Академія”, 2001. – 576 с.
2. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: “Академія”, 2001. – 527 с.
3. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища школа, 2004. – 215 с.
4. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560с.

УДК 378

Бондаренко Г.П.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ ВНЗ НА ТЕРМІНОЛОГІЧНІЙ ОСНОВІ

На сучасному етапі одним із пріоритетних напрямків вивчення української мови на нефілологічних факультетах (зокрема економічних) ВНЗ можна вважати орієнтацію на формування професійної комунікативної компетенції студентів-нефілологів, тобто формування здатності розв'язувати за допомогою мовних засобів комунікативні завдання в конкретних формах та ситуаціях професійного спілкування – “формування здатності продукувати та сприймати цілісні мовленнєві твори – тексти фахової орієнтації” [3: 52].

Переорієнтація лінгвоцентричної концепції мовної освіти на антропоцентричну зумовлена усвідомленням того, що “майбутнім фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як картина світобачення, засіб культурного співжиття в суспільстві, самоформування й самовираження особистості кожного” [5: 64]. У зв'язку з цим і виникає необхідність у формуванні комунікативних здібностей студентів-нефілологів як основи їхньої професійної мовленнєвої компетенції.

Питанням розвитку комунікативних умінь і навичок присвячені праці Б.Г. Ананьєва, Б.Ф. Басєва, М.І. Жинкіна, О.О. Леонтьєва, А.К. Маркової, М.І. Пентилюк, С.Л. Рубінштейна, І.О. Синиці, Г.Т. Шелехової та ін. За їх дослідженнями сутність комунікативного методу навчання полягає в організації процесу навчання мови, подібного до процесу спілкування, практичному використанні форм мовлення, що застосовуються у відповідних виробничих ситуаціях, доборі лексико-граматичного матеріалу, який наближає вивчення мови до реальної професійної діяльності. Спираючись на провідні дослідження з психолінгвістики, лінгводидактики (С.Л. Вдовцова, Л.І. Головата, Н.М. Костриця, Л.В. Лучкіна, Л.І. Мацько, В.О. Михайлюк, Т.П. Рукас, Л.Я. Романова, Н.Л. Тоцька, Я.В. Януш та ін.), можемо визначити провідною метою навчання мови студентів-нефілологів ВНЗ формування фахово орієнтованих комунікативних умінь, спрямованих на конкретного адресата, що має певні професійні знання.

Запорукою успішної реалізації поставленої мети Ж.Т. Красножан, Н.М. Костриця, Л.Я. Романова, Т.П. Рукас, В.Я. Юкало та ін. вважають успішне засвоєння і подальше активне використання базової наукової та професійної термінології шляхом раціонального поєднання комунікативного підходу та професійного контексту. На жаль, їхні дослідження не подають вичерпної методики засвоєння професійно-наукової термінології як комунікативного базису майбутнього фахівця.

Подібна ситуація є небажаною. Адже опанування професійною термінологією, а отже, і формування світогляду та професійної компетентності майбутніх спеціалістів починається у ВНЗ. Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається з системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем наукового “дискурсу професії” [5: 64], або професійного мовлення – галузевої фразеології та термінології, що допоможе при навчанні у ВНЗ, а також у подальшій професійній діяльності, яка вимагає застосування у виробничій сфері української мови.

“Для вільного володіння усною чи писемною формами професійного спілкування та основами профільних наук студенти нефілологічних ВНЗ повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології” [5: 62], бо мовленнєва специфіка даного стилю спілкування визначається насамперед великою кількістю термінів, що активно обслуговують сферу професійно-виробничої діяльності.

Термінологія в науковому тексті (основі навчального процесу) несе на собі центр ваги повідомлення, значною мірою впливає на формування інформаційної основи висловлювання, є засобом інтелектуалізації та уніфікації. Крім того, ідея кожного наукового тексту полягає в необхідності повідомлення максимальної кількості інформації у мінімальній кількості тексту. Цьому також сприяють терміни, “кількість яких у науковому тексті складає від 21 % до 26 % від усіх слів тексту” [1: 211]. Цей показник не є сталим. Бурхливий розвиток науки сприяє постійному розростанню терміносистем. “У сучасних розвинених мовах приблизно 90% нових слів складають наукові терміни” [1: 214]. Саме тому термін, як мінімальна одиниця наукового тексту, заслуговує на спеціальну лінгводидактичну увагу, потребує пошуку нових ефективних прийомів та методів збагачення мовлення студентів науковою термінологією як основою комунікативних вмінь та навичок.

Виняткового значення це твердження набуває за сучасних умов, коли однією з освітньо-кваліфікаційних вимог майбутнього спеціаліста є вільне володіння фаховим українським мовленням. Особливо це стосується студентів-економістів. Для них мова – не тільки основа здобуття знань, а й спосіб досягнення професійного успіху, що залежить від умінь здобувати інформацію та налагоджувати ділові контакти. Професійна діяльність менеджера, економіста, бухгалтера, аудитора проходить у тісному спілкуванні з іншими людьми (партнер по бізнесу, споживач, конкурент тощо), а отже, “ставити високі вимоги до володіння термінологією, причому з переважанням не іншомовних, а питомих українських термінологічних одиниць, зрозумілих для всіх, хто працює в цій галузі” [2; 3]. Студенти повинні навчитися диференціювати нормативні та ненормативні випадки терміновживання у професійному мовленні, пам’ятаючи, що вибір кожного терміна повинен відповідати не

тільки вимогам семантичної точності, але й стилістичної доречності, граматичної та стилістично правильної сполучуваності. Пильна увага до складних випадків терміновживання, до явищ багатозначності, варіативності й синонімії в економічній термінології, до особливостей функціонування термінів у різних стилях і жанрах економічного мовлення сприятиме підвищенню їхньої загальномовної і фахової культури.

Доведено, що навчання мови досягає найкращих результатів, якщо подавати лексико-граматичний матеріал у комунікативному аспекті, активніше залучати самих студентів до такого навчального спілкування, яке було б максимально наближене до реального професійно-ділового, створювати на заняттях таку позитивно-емоційну атмосферу, яка сприяла б активізації та реалізації потенційних здібностей майбутніх спеціалістів.

Загальноновизнано, що тільки тоді, коли кожен із проведених видів роботи виконує свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, коли всі вправи цілеспрямовані, побудовані за принципом наступності, спираються на попередні, тобто становлять цілісну систему, створюються передумови успішного розвитку мовленнєво-комунікативних умінь. Тобто, мовленнєва одиниця (у нашому випадку термін), щоб стати основою комунікативних умінь, повинна пройти поступовий шлях від репродуктивного відтворення мовних засобів через вміння конструювати найпростіші зразки активного мислення до створення власних зв'язних висловлювань фахового спрямування. Таким чином, продуктивність засвоєння термінів та їх активне використання в усному та писемному професійному мовленні багато в чому залежать від відповідної системи підготовчих вправ, послідовно спрямованих як на переклад і усвідомлене запам'ятовування термінології, так і на активізацію навичок говоріння, необхідних для застосування цієї термінології в конкретних виробничих ситуаціях.

Формування мовленнєвої навички повинно ґрунтуватися на сприйнятті і репродуктивному відтворенні мовних засобів. Такі вправи забезпечують усвідомлення структури мови, формують цілісне уявлення про логіко-понятійну систему наукових понять фаху. До них можна віднести вправи, пов'язані із роботою над значенням слова (терміна), що передбачають запис дефініції терміна, складання словника до тексту, добір синонімів та антонімів, переклад окремих термінолексем тощо. Наприклад:

1. Оберіть нормативний варіант перекладу українською мовою. Поставте наголоси в українських варіантах.

В рассрочку – у розстрочку, на виплат; расходы – розходи, витрати, видатки; заём – займ, позика, позичка; ссуда – зсудження, позика, позичка; отсрочка – відстрочка, відстрочення; залог – заклад, застава; избыток – лишок, надлишок; надбавка – надбавка, накидка, накинення; неплатёжеспособность – неплатоспроможність, неплатоздатність; наличные – наявні, готівка.

2. Запишіть подані терміни іншомовного походження українською мовою. Поясніть їх правопис. З'ясуйте за словником значення кожного терміна.

Индоссат, авизо, бесси, инкассо, ажио, акциз, клиринг, эмиссия, фьючерсный, сумма, аккредитив, дезинфляция, тратьемма, реимпорт, ассигнование, кассация, жиро, диверсификация, индоссамент, арбитраж.

3. Знайдіть українські відповідники (синоніми) до іншомовних термінів. З'ясуйте, вживання українського чи іншомовного терміна є більш доречним у мовленні економістів.

Бартер, ліцензія, інфляція, приватизація, імпорт, експорт, денационалізація, емісія, нетто, бруто.

Формування умінь конструювати найпростіші зразки активного мислення повинно бути логічним продовженням удосконалення набутих лексико-граматичних умінь попереднього етапу та передбачати виконання різних завдань на розвиток умінь логічно мислити, викладати думки зв'язно і послідовно, дотримуючись відповідних норм, як-от: створення словосполучень, що відображають типову лексичну сполучуваність термінів; складання речень; переказ тексту за опорними термінами тощо. Наприклад:

1. Утворіть словосполучення, додавши до ключових слів відповідні за значенням.

Обов'язок/зобов'язання: аліментний, банку, клієнта, грошовий, пайовий, позичальника, заставний, кредитора, за рахунками, фінансове, інвестора.

Відношення/відносини: попит і пропонування, зовнішньоторговельний, договірний, товару і грошей, кредитний, ринковий, товарно-грошовий, фінансовий.

2. З поданих термінів виписіть ті, рід яких при перекладі українською мовою зміниться. Складіть з ними речення.

Долг, сбыт, ярмарка, кредит, распродажа, закладная, залог, себестоимость, смета, ростовщик, розница, ущерб, кризис, выручка, заём.

3. Перекладіть текст українською мовою. Складіть до нього російсько-український термінологічний словник. Підготуйтеся до усного переказу тексту за опорними термінами.

Рынок ценных бумаг является новым элементом в структуре рыночных отношений. Ценные бумаги – это документы, выражающие право владения или отношения по займу, определяющие взаимоотношения между лицом, выпустившим эти документы, и их владельцами и предусматривающие, как правило, выплату доходов в виде дивидендов. К ценным бумагам относятся акции, облигации, казначейские обязательства, сберегательные сертификаты и векселя.

Рынок ценных бумаг состоит из двух взаимосвязанных частей – первичного и вторичного рынков. На первичном рынке происходит эмиссия ценных бумаг – выпуск их в обращение, на вторичном рынке идёт продажа.

Возможность реализации ценных бумаг на вторичном рынке позволяет владельцу ценной бумаги обратить её в любой момент на деньги и способствует перераспределению средств между отраслями народного хозяйства. Именно вторичный рынок определяет их реальную ценность.

Основу формування вмінь створювати власні висловлювання повинні становити комунікативні вправи (власне мовленнєві завдання), складені таким чином, щоб кожен студент у процесі їх виконання відчував потребу в спілкуванні. Вони мають базуватися на основі навчальних професійних мовленнєвих ситуацій, урахувувати принцип типовості й можливої частотності тієї чи іншої ситуації у виробничій діяльності майбутніх фахівців. Це передбачає тісну співпрацю викладачів-мовників із викладачами профільних дисциплін, котрі допоможуть визначити актуальні теми, скласти термінологічні мінімуми для комунікативних завдань. Виконуючи такі вправи, кожен студент повинен відчувати себе в умовах близьких до дійсності. Цьому сприяє активне використання інтерактивних методів та прийомів навчання: ділових ігор, тренінгів, дискусій тощо. Наприклад:

1. Підготуйте презентаційну промову послуги “Реєстрація та супровід бізнесу за офшорною схемою”.

Зверніть увагу на схему офшорного бізнесу, його недоліки та переваги. Готуючи промову, використовуйте наступні терміни та термінологічні сполуки: обтяжливі податки; податкові пільги; сприятливе оподаткування; податок на прибуток; валюта, що репатріюється; кредитування.

2. Підготуйте телефонну розмову-діалог на тему “Зменшення видатків фірми”. Які терміни та термінологічні сполуки ви при цьому використаєте?

Отже, для майбутніх спеціалістів фахова термінологія стане надійним підґрунтям формування мовленнєво-комунікативних умінь за умов:

– цілеспрямованої і систематичної роботи над вивченням термінологіки з перших років навчання у ВНЗ;

– базуванні роботи над збагаченням словникового складу професійно значущими термінами на чітких наукових і методологічних засадах сучасного термінознавства;

– створенні надійного фундаменту з теоретичних знань і практичних навичок, які потрібні студентам для глибшого розуміння наукових явищ фаху.

Саме це допоможе студентам не тільки сформувати цілісне уявлення про термінологічну систему профільної науки, а й сприятиме формуванню мовленнєво-комунікативної особистості майбутнього фахівця.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Коваль А.П. Науковий стиль сучасної української літературної мови. – К.: Київ. ун-т, 1970. – 305 с.
2. Михайлюк В. Українська мова професійного спілкування // Дивослово. – 2004. – № 4. – С. 33–35.
3. Симоненко Т. Ефективні форми та засоби контролю в роботі над формуванням професійної комунікативної компетенції студентів-філологів // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 5. – С. 51–54.
4. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
5. Тоцька Н. Методика роботи викладачів вищого технічного навчального закладу над українським професійним мовленням студентів // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 62–65.

УДК 372.461:81'233

Бородіна Н.С.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ-ФІЛОЛОГАМИ ЛІНГВОДИДАКТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Психологічні засади фахової підготовки студентів-філологів, формування їх професійного мовлення є однією з актуальних проблем. Професійне мовлення починає формуватись у вищому навчальному закладі і потреба в ньому поряд із потребою в діяльності, праці є визначальною у становленні особистості майбутнього спеціаліста, тому одним із показників сформованої культури мовлення вчителя-філолога, на нашу думку, є володіння ним професійною лексикою. Процес її засвоєння включає психологічні чинники, серед яких можна виділити пам'ять, мислення, мотиви, увагу, уяву, процес засвоєння, мовлення та його фізіологічні механізми. Урахування їх допоможе знайти оптимальні шляхи, методи і прийоми глибокого оволодіння студентами-філологами професійною лексикою, формування вмінь вільного оперування нею, підвищення рівня культури професійного мовлення вчителя-філолога, виявити труднощі і мотивувати основні їх причини. Тому **метою** нашої статті є визначення психічних механізмів, психологічних чинників та загальних закономірностей процесу засвоєння понять і термінів з лінгводидактики, а також всебічний аналіз процесу навчання студентів як особливого виду людської діяльності.

Уперше проблему студентського віку як особливої соціально-психологічної і вікової категорії почали розглядати в психологічній школі Б.Ананьєва. У працях Б.Ананьєва, Н.Кузьміної, Ю.Кулюткіна, П.Просецького, В.Сластьоніна, В.Якуніна та ін. студент характеризується як особливий суб'єкт навчальної діяльності з психологічного й психолого-педагогічного поглядів. У студентському віці будується власний спосіб життя, відбувається вибір і отримання професії, засвоєння професійних ролей. Урахування цих особливостей має бути покладене в основу ставлення викладача до кожного студента як до партнера педагогічного спілкування, суб'єкта навчальної діяльності, особистості, яка зацікавлена в отриманні професійних знань і умінь. “Студентство об'єднує людей, які цілеспрямовано, систематично оволодівають професійними знаннями й навичками. Як соціальна група воно характеризується професійною спрямованістю, сформованістю стійкого ставлення до майбутньої професії, що, в свою чергу, є результатом правильності професійного вибору, адекватності й повноти уявлень студента про обрану ним професію” [8: 183].

Рівень уявлень студента про професію, зазначає І.Зимня, безпосередньо співвідноситься з рівнем його ставлення до навчання: чим менше студент знає про професію, тим менш позитивним є ставлення до навчання [8]. Отже, в оволодінні студентами професійними знаннями і відповідною термінологією велику роль відіграє ступінь розуміння ними специфіки обраної професії, її соціальної ролі та призначення. Сприяє цьому